

Perekonnaseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga viiakse 9. oktoobril 2014. a vastuvõetud kooseluseadusega reguleeritud kooseluleping perekonnaseadusesse (PKS) ja kooseluseadus tunnistatakse seetõttu kehtetuks. Kooseluseadus jõustus 1. jaanuaril 2016. a, kuid ei ole tegelikult tänaseni saavutanud oma algselt plaanitud mõju – endiselt on vastu võtmata erinevate seaduste muudatused, mis tagaksid kooselulepingu sõlminud isikutele sarnased õigused omavahel abielus olevate isikutega (seda küll teatud erisustega nt lapsendamise teatud aspektid) ja isikud peavad oma õiguste kaitsmiseks pöörduma kohtusse. See aga on isikutele äärmiselt koormav. Viidatud asjaolust tulenevalt võrdsustakse eelnõuga kooseluleping abieluga – eelnõust tulenevalt on edaspidi kooselulepingu sõlminud isikutel samad õigused, mis abielus olevatel isikutel, kui seaduses ei ole tehtud erisust. Eelnõu kohaselt ei kinnita vaimulikud kooselulepingu sõlmimist.

1.2. Märkused

Eelnõu ei ole seotud mõne muu menetluses oleva eelnõuga, Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõuga muudetakse seaduste järgmisi redaktsioone:

- 1) perekonnaseadus RT I, 27.10.2020, 15;
- 2) perekonnaseisutoimingute seadus RT I, 18.12.2020, 5;
- 3) kooseluseadus RT I, 16.10.2014, 1.

Eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik poolthäälte enamus.

2. Seaduse eesmärk

Nagu seletuskirja sissejuhatuses viidatud, siis ei ole tänini vastu võetud kooseluseaduse vastuvõtmisest tulenevalt teiste seaduste muutmise seadusi. See on tekitanud olukorra, kus registreeritud elukaaslaste õigused ei ole erinevates eluvaldkondades tegelikult tagatud. Asjakohane on siinjuures viidata Riigikogu menetlusest väljalangenud 2015. aastal algatatud kooseluseaduse rakendamise seaduse eelnõus (114 SE)¹ toodud muljetavaldavale muudetavate seaduste nimekirjale, kus on toodud 84 seaduse muudatused – see näitab kui paljudes valdkondades on senini registreeritud elukaaslaste õiguste tagamisel probleeme.

Viidates ka ülaltoodud kooseluseaduse rakendamise seaduse eelnõu (114 SE) seletuskirjas väljatoodule, siis tuleb rõhutada, et eelnõu on vajalik seetõttu, et vältida õigustloova akti

¹ Kooseluseaduse rakendamise seadus 114 SE. Kättesaadav: [Eelnõu - Riigikogu](#)

andmata jätmisega tekkivat põhiseadusvastast olukorda, kus tagatud ei ole isikute põhiõigused menetlusele ja korraldusele (Põhiseaduse § 14). Viidatud küsimus lahendatakse sellega, et eelnõu kohaselt võrdsustatakse kooseluleping ja abielu lisaks perekonnaseadusele ka kõikides teiste kehtivates ja tulevikus kehtima hakkavates seadustes. Lisaks on tagatud, et kõiki ühel või teisel moel registreeritud perekondi kaitstakse sarnasel viisil. Põhiseaduse § 27 kohaselt on perekond riigi kaitse all. Seega ei olekski põhjendatud kohaldada erinevatele perekondadele seadusi erinevalt, v.a juhul kui selline erisus on otsesõnu ette nähtud.

3. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu §-ga 1 muudetakse PKS-i.

Eelnõu § 1 p-ga 1 muudetakse PKS-i 1. osa ja selle 1. peatüki pealkirju ning sätestatakse, et PKS-i esimeses osas reguleeritakse abielu kõrval ka kooselu. Muudetakse üksnes esimese osa ja selle 1. pt pealkirju, sest edaspidi saab kohaldada eelnõuga sätestatavat põhimõtet, et kõik, mis on sätestatud abielule, kohaldub ka kooselule, v.a kui pole sätestatud teisiti.

Eelnõu § 1 p-ga 2 täiendatakse PKS-i §-dega 1¹ ja 1². Paragrahvis 1¹ on sätestatud kooselulepingu sõlmimise eeldused, mis pärinevad kehtiva kooseluseaduse §-st 1, v.a selle lõige 4. Viidatud lõiget 4 ei ole vaja eelnõuga uuesti kehtestada, sest samasisuline säte on toodud PKS §-s 8. Lisatava §-ga 1² sätestatakse, et kõik, mis kehtib abikaasadele, abielule kohaldub ka registreeritud elukaaslastele ja kooselulepingule, v.a kui pole sätestatud teisiti. See kehtib nii PKS-s sätestatule kui ka kõikides teistes seadustes sätestatule.

Eelnõu § 1 p-ga 3 muudetakse PKS §-i 4 ja sätestatakse selguse huvides lisaks eelnõukohasele PKS §-le 1², et nii abielu kui kooselu ei tohi sõlmida juhul, kui vähemalt üks isik on juba abielus või sõlminud kooselulepingu.

Eelnõu § 1 p-dega 4 ja 5 täiendatakse PKS § 6 ja § 7. PKS § 6 sätestab juhud, millal vaimulikul on õigus keelduda abielu sõlmimise kinnitamisest. PKS § 6 senine tekst loetakse lõikeks 1 ja nimetatud paragrahvi täiendatakse lõikega 2, mille kohaselt vaimulik ei kinnita kooselulepingu sõlmimist, seega ei ole § 6 lõige 1 kooselulepingu puhul ka asjakohane (vaimulik ei saa kooselulepingu sõlmimise kinnitamisest keelduda, sest eelnõukohase lõike 2 alusel ei ole tal selle sõlmimise õigust). PKS § 7 lõige 1¹ sätestab, et vaimulik ja notar on samuti perekonnaseisuametnikud. Eelnõuga täiendatakse lõiget 1¹ teise lausega ja täpsustatakse lisaks juba PKS § 6 lõikes 2 (eelnõu kohaselt) sätestatule, et vaimulik ei ole perekonnaseisuametnik kooselulepingut puudutavas osas. Vt lisaks ka eelnõu § 2.

Eelnõu § 1 p-dega 6 ja 7 täiendatakse PKS § 9 ja 10 ning sätestatakse erisused võrreldes abieluga: kohus ei või hagimenetluses kooselulepingut kehtetuks tunnistada, kui registreeritud elukaaslased on kooselulepingu kehtivuse ajal toimunud soovahetuse tagajärjel erinevast soost ning kooseluleping ei ole tühine, kui selle on sõlminud samast soost isikud.

Eelnõu § 1 p-ga 8 täiendatakse PKS-i §-ga 71¹ ja sätestatakse kooselulepingu lõppemist puudutavad täiendavad alused. Need on seotud kehtiva kooseluseaduse §-s 17, 20 p-s 2 ja § 24 lõikes 1 sätestatuga.

Eelnõu § 1 p-ga 9 täiendatakse PKS §-i 143 registreeritud elukaaslase suhtlusõiguse osas teise elukaaslase lapsega. Säte pärineb kehtiva kooseluseaduse § 15 lõikest 1 ja §-st 23 ning kohaldub nii kooselulepingu kehtivuse ajal kui ka pärast kooselulepingu lõppemist nii nagu on sätestatud ka viidatud kooseluseaduse paragrahvides.

Eelnõu § 1 p-ga 10 täiendatakse PKS-i 11¹. peatükiga, mis sätestab lapsendamist puudutava kooselulepingu korral. Tegemist on erisustega PKS 11. peatükist ehk lapsendamise peatükist. Lisatava peatüki sätted pärinevad kehtiva kooseluseaduse § 15 lõigetest 2–4.

Eelnõu § 1 p-ga 11 sätestatakse kooseluseaduse alusel sõlmitud kooselulepingute edasi kehtimine ja põhimõtte, et sealt tekkinud suhetele rakendatakse PKS-i, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Lisatavad sätted on koostatud PKS § 210 lõike 1 ja 2 eeskujul.

Eelnõu §-ga 2 sätestatakse perekonnaseisutoimingute seaduse § 3 lõike 7 täiendamine teise lausega, mille kohaselt ei kohaldata vaimuliku abielu sõlmimisega seonduvat kooselulepingu sõlmimisele ehk vaimulikud ei hakka kooselulepinguid sõlmima. Vt lisaks ka eelnõu § 1 p-d 4 ja 5.

Eelnõu §-ga 3 tunnistatakse kooseluseadus kehtetuks, sest edaspidi reguleerib kooselulepingut ja sellest tekkivat suhet perekonnaseadus.

4. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga ei võeta kasutusele uusi termineid. Kasutatavad terminid (kooseluleping, registreeritud elukaaslane) on juba Eesti õiguskorras kooseluseadusega kasutuses.

5. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul puudub otsene puutumus Euroopa Liidu õigusega ehk seda ei võeta vastu Euroopa Liidu õiguse rakendamiseks, kuid võib mõjutada Euroopa Liidu õiguse rakendamiseks vastuvõetud õigusaktide kohaldamist registreeritud elukaaslastele, kui nende õiguslik seisund võrdsustatakse abikaasade omaga.

6. Seaduse mõjud

Seadus puudutab kõiki koos elavaid inimesi sõltumata soost, kes võiksid soovida omavahelisi õiguslikke suhteid reguleerida kooselulepingu sõlmimise kaudu. Isikute täpne hulk on teadmata.

7. Seaduse rakendamisega seotud riigi ja kohaliku omavalitsuse tegevused, eeldatavad kulud ja tulud

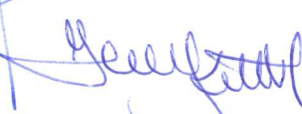

Seaduse jõustumisel võib tekkida vajadus muuta või arendada IT-lahendusi, mida kasutatakse erinevate registrite pidamisel vms, kuid samas peaks saama neid kasutada ka ilma muutmata kooselulepingu puhul, sest kooselu ja abielu on seadusega võrdsustatud. See võib ilmselt tuua kaasa kulusid, mille suurus ei ole ette teada.

8. Rakendusaktid

Kuna seadusega tagatakse kooselulepingule laias osas samad õigused ja kohustused, mis kehtivad abielu osas, siis ei ole otseselt vaja muuta ei seadusi, kus mainitakse abielu, abikaasat või muud sellega seonduvat; seega pole vaja muuta ka nende seaduste alusel antud määrusi. Kuid tulevikus tuleb alati arvestada, et abielu ja abikaasa all peetakse silmas ka kooselulepingut ja registreeritud elukaaslast.

9. Seaduse jõustumine

Seadus jõustub üldises korras.

- 1 Andzei Kooberin
- 2 Oudekki Looe
- 3 MARIA JUFEREVA-SKURATOVSKI
- 4 Martin Repinski
- 5 Kaido Hõnelson
- 6 Imre Soosten
- 7 Helmen Siit
- 8 Natalia Malleus
- 9 Enn Esmaa
- 10 JAANUS RARILMID
- 11 Aadu Aurb